

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Роз'яснення положень
Розділу V "Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів"
Закону України
"Про запобігання корупції"

Для формування чіткого розуміння змісту інституту запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, насамперед, необхідно з'ясувати сутність ключового терміну – конфлікт інтересів.

Державні службовці можуть мати різні приватні інтереси у тій сфері, в якій вони реалізують службові або представницькі повноваження.

При цьому не виключені випадки виникнення суперечностей між приватними інтересами державного службовця та його публічними інтересами, які спричинені виконанням покладених на нього повноважень.

Приватний інтерес – це будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними та юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних, чи інших організаціях, а також й інтерес задовольнити потреби, вигоди та користь третіх осіб.

Службові повноваження становлять комплекс офіційно покладених на державного службовця конкретних функціональних обов'язків, а також повноважень, наданих йому виключно для ефективного виконання таких обов'язків. Службові повноваження передбачені конституцією, законами, а також виданими на їх виконання указами, постановами, положенням, правилами, інструкціями тощо.

Тобто, конфлікт інтересів – це ситуація, в якій приватні інтереси відповідного державного службовця впливають або можуть вплинути на належне виконання ним службових (представницьких) повноважень.

Слід звернути увагу, що Закон України "Про запобігання корупції" (далі – Закон) виділяє два види конфлікту інтересів:

потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Таким чином, складовими конфлікту інтересів, потенційного чи реального є приватний інтерес (будь-який майновий чи немайновий) та службові (представницькі) повноваження, а співвідношення таких складових спричиняє виникнення самого конфлікту.

Статтею 28 Закону визначено обов'язки особи при ймовірності виникнення конфлікту інтересів, а саме:

"1. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону*, зобов'язані:

- 1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;
- 2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів, безпосереднього керівника;
- 3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;
- 4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів."

Крім того, пункт 10 статті 8 Закону України "Про державну службу" чітко визначає обов'язок запобігати виникненню реального, потенційного конфлікту інтересів під час проходження державної служби.

** Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону – суб'єкти, на яких поширюється дія цього Закону (зокрема державні службовці).*

Згідно статті 29 Закону є два способи врегулювання конфлікту інтересів:

- а) ззовні – коли питання вирішують розпорядчим актом керівника (наказом начальника);
- б) самостійно – у випадку, коли для вирішити питання працівник може вчинити певні дії особисто.

Зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів здійснюється через наступні заходи:

1. Усунення від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі у його прийнятті (стаття 30 Закону).

Рішення про таке усунення приймається у різний спосіб залежно від того, який характер має конфлікт інтересів – тимчасовий чи постійний.

2. Обмеження доступу до інформації (стаття 31 Закону).

Це обмеження здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у випадку, якщо конфлікт інтересів пов'язаний з таким доступом та має постійний характер, а також за можливості продовження належного виконання особою повноважень на посаді за умови такого обмеження і можливості доручення роботи з відповідною інформацією іншому працівнику органу.

3. Перегляд обсягу службових повноважень (стаття 32 Закону).

Перегляд обсягу службових повноважень здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, у якому працює особа, у разі, якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер, пов'язаний з конкретним повноваженням особи, а також за можливості продовження належного виконання нею службових завдань у разі такого перегляду і можливості наділення відповідними повноваженнями іншого працівника.

4. Здійснення повноважень під зовнішнім контролем (стаття 33 Закону).

Службові повноваження здійснюються під зовнішнім контролем у разі, якщо усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів, обмеження її доступу до інформації чи перегляд її повноважень, є неможливим та відсутні підстави для її переведення на іншу посаду або звільнення.

5. Переведення особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів (стаття 34 Закону).
Переведення особи, на іншу посаду, здійснюється за сукупності таких умов:

- 1) конфлікт інтересів має постійний характер;
- 2) не може бути врегульований шляхом застосування інших заходів (усунення від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті, обмеження доступу до інформації, перегляд службових повноважень);
- 3) позбавитися від приватного інтересу не видається за можливе;
- 4) наявна вакантна посада, яка за своїми характеристиками відповідає особистим та професійним якостям особи, в якій наявний конфлікт інтересу;
- 5) особа погоджується на переведення її на іншу посаду.

Застосування такого крайнього (найбільш суворого) заходу зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів, як звільнення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи із займаної посади, здійснюється за сукупності таких умов:

- 1) конфлікт інтересів має постійний характер;
- 2) він не може бути врегульований в інший спосіб, у т. ч. через відсутність згоди особи на переведення або на позбавлення приватного інтересу.

Самостійне врегулювання конфлікту інтересів здійснюється шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади.

Існує практична необхідність у чіткому відмежуванні реального конфлікту інтересів від зловживання службовим становищем та діянь, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди. Якщо така вигода з'явилась в особи в якості мети її дій чи бездіяльності, то це вважається зловживанням. Тобто конфлікт інтересів вже вплинув на об'єктивність чи неупередженість, зокрема на службові повноваження, становище чи можливості отримання певних предметів, засобів, послуг, а це означає, що особа зрадила службовому інтересу, а конфлікт інтересів переріс в одержання неправомірної вигоди (хабара).

Фактично кожен державний службовець повинен постійно співвідносити кожне своє рішення (діяння) в контексті можливого зіткнення приватного інтересу з публічним і розмірковувати, яким чином цього уникнути. Законом встановлено, що у разі існування в особи сумнівів щодо наявності в неї конфлікту інтересів, вона зобов'язана звернутися за роз'ясненнями до Національного агентства з питань запобігання корупції (п. 5 ст. 28 Закону).

Конфлікт інтересів – це чинник, який здатний породжувати корупційну поведінку, тому усім державним службовцям необхідно знати, розуміти та дотримуватись законодавчих положень та норм щодо конфлікту інтересів та його уникнення у своїй діяльності.